

О. В. СТОВПЕЦЬ

Олександр Васильович Стовпець, кандидат філософських наук, викладач Одеського національного морського університету

СУПЕРЕЧНОСТІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність дослідження пов'язано із рядом суперечливих моментів у розвитку глобальної системи охорони інтелектуальної власності. Йдеться головним чином, про такі питання, як встановлення оптимального режиму охорони інтелектуальної власності, досягнення збалансованості інтересів різних сторін у відносинах стосовно об'єктів права інтелектуальної власності, створення оптимальних правових механізмів захисту майнових та особистих немайнових прав суб'єктів інтелектуальної власності з урахуванням загальносуспільних інтересів.

Метою статті є виокремлення суперечливих правових аспектів функціонування системи охорони права інтелектуальної власності в контексті глобалізаційних процесів, що визначають основні вектори розвитку постіндустріального суспільства.

Аналіз останніх наукових досліджень з окресленої проблематики свідчить про те, що розв'язання проблеми співвідношення інтересів суспільства й власників прав інтелектуальної власності в цілому започатковане в працях таких науковців, як В. Антонов, В. Базилевич, Дж. Бойл, О. Бутнік-Сіверський, В. Іноземцев, І. Мелюхин, О. Підпригора, О. Святоцький, В. Потєхіна та ін. Але необхідність виділення невирішених сьогодні аспектів проблеми балансу інтересів (зокрема, загрози монополізації інтелектуальної власності як перешкоди розвитку інновацій, питань відповідальності інтернет-провайдерів в Україні тощо) не втрачає своєї актуальності.

Основу методології дослідження обраної проблеми в цій статті становлять системний підхід, а також компаративний, діалектичний та структурно-функціональний методи.

Сучасні комунікаційні технології (насамперед, Інтернет) надають людству широкий спектр можливостей для культурного, духовного та інтелектуального збагачення. Водночас Інтернет можна назвати чи не найголовнішим джерелом правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Однак, очевидно, що зворотного шляху вже немає, оскільки інтернет-технології виступають тримальною конструкцією розвитку глобального інформаційного суспільства, а сам інтернет-простір став, по суті, ноосферою, концепцію якої започатковано ще В. Вернадським.

З одного боку, сьогодні вже майже звичною стала ситуація, коли обсяг правопорушень у сфері інтелектуальної власності у зв'язку із використанням інтернет-ресурсів неухильно зростає у геометричній прогресії. Частина таких правопорушень є несвідомою, ненавмисною, але переважна більшість з них – цілком усвідомлені, осмислені й, що характерно, мають корисливий характер. Цей факт спонукає авторів у всіх сферах інтелектуальної, творчої діяльності вимагати від держави запровадження більш дієвих механізмів охорони. Тобто об'єктивна потреба у подоланні на сучасному етапі розвитку суспільства порушень прав інтелектуальної власності пов'язана із необхідністю забезпечення законних прав та інтересів власників цих прав у кіберпросторі¹.

З іншого боку, ряд дослідників проблем інтелектуальної власності стверджують, що т. зв. «пропріетарний» підхід до охорони об'єктів інтелектуальної власності з точки зору як юриспруденції, так і філософії права, не має під собою ґрунтовних підстав. Ці дослідники вважають, що, виходячи з положення про немайнову та нематеріальну природу інформації, її передачу від однієї особи іншій, не може оформлятися шляхом укладення звичайного договору купівлі-продажу, який був розроблений для правового опосередкування обігу речей як об'єктів права власності^{2, 3}.

Право інтелектуальної власності можна розглядати в якості важеля впливу на параметри інноваційної економіки та як механізм охорони об'єктів інтелектуальної власності в процесі їх комерціалізації. Метою правового регулювання відносин інтелектуальної власності є забезпечення охорони прав у процесі створення і використання її об'єктів. Але слід мати на увазі, що економічне й правове регулювання відносин інтелектуальної власності ускладнюється специфічним характером її інституту порівняно з інститутом матеріальної власності. Інтелектуальна діяльність є кумулятивним процесом: її продукти розповсюджуються вільно в просторі та часі й стають базою для створення нових творів і винаходів. Іншою істотною характеристикою інтелектуальної власності є те, що відтворення інтелектуальних товарів не завжди вимагає значних фінансових і часових витрат, а виявлення порушень прав інтелектуальної власності є вкрай складним. Відносини інтелектуальної власності характеризуються надзвичайно високим ступенем динамічності й різнобічності. Зміст поняття «інтелектуальна власність», його структура постійно розширюються та якісно оновлюються. Особливістю права інтелектуальної власності є територіальний характер і можливість одночасного використання об'єкта інтелектуальної власності необмеженим колом осіб. Складний характер інтелектуальної власності утруднює розробку ефективного режиму її охорони⁴.

Зокрема, аналіз змісту відповідних норм Цивільного кодексу України, які стосуються договору купівлі-продажу, свідчить про їхню спрямованість на регулювання відносин щодо переходу майна та неможливість застосування їх в інформаційній сфері. До таких норм, зокрема, можна віднести ст. 667 (обов'язок продавця зберігати проданий товар), ст. 668 (перехід ризику випадкового знищення або пошкодження товару), ст. 669 (кількість товару), ст. 671 (асортимент товару), ст. 673 (якість товару). ЦК України⁵ та деякі інші цивільно-правові положення, майже незастосовувані до інформації взагалі та інтелектуальної власності як продукції, що має інформаційну природу.

В окресленому контексті сьогодні активно розвивається концепція «загальносуспільного надбання» Дж. Бойла. Її вважають досить цікавою. Сутність цієї концепції голова правління організації «*Creative Commons*» (що виступає за реформування інституту авторських прав) – Джеймс Бойл, відомий американський професор-правознавець, виклав у 2008 р. у своїй книзі «Загальносуспільне надбання, або Огородження общин розуму»⁶.

В одному з віртуальних джерел наведено досить вдалу паралель між сучасними та більш ранніми соціокультурними процесами. Так, подібно до того, як у свій час природозахисному рухові спочатку довелося «вигадати» поняття «навколишнє середовище», а потім підняти суспільство проти корпорацій та держав, що його бездумно псують, Дж. Бойл сподівається, що суспільство спочатку зрозуміє, усвідомить грандіозну важливість поняття «загальносуспільне надбання», та виступить на захист того, що належить всім по праву. Якщо ж ми продовжуватимемо курс на «обгородження общин розуму», врешті-решт суспільство в цілому стане набагато біднішим⁷.

З огляду на зазначене вище, постає питання, чи є тотальна «політика копірайту» свого роду ерозією благодатного ґрунту для всебічного розвитку інновацій, або ж вона є необхідним механізмом правового захисту нових ідей?

Основний внутрішній конфлікт глобалізації, джерело більшості соціальних негараздів – загострення світової економічної нерівноваги. Вона виражається в тому числі в нееквівалентності обміну інтелектуальною продукцією між різними суб'єктами глобалізації. Нерівномірність розподілу переваг глобалізації пов'язана з монополією «країн центру» і транснаціональних корпорацій (ТНК) на транснаціональний капітал, що, природно, призводить до дисбалансу у рівнях соціально-економічного розвитку. Контроль «країн центру» і ТНК над міжнародними науково-технічними зв'язками спричинює певну дискримінацію «країн периферії» та обмежує доступ глобальної спільноти до новітніх технологій.

Товарний обмін «країн центру» з «країнами периферії» має нееквівалентний характер, оскільки у вартість наукомістких товарів, які експортують «країни центру» до «країн периферії», закладено до 50–70 % надприбутку. «Країни центру» створюють наукомісткі товари з використанням сучасних технологій, а «країни периферії» змушені оплачувати такий надприбуток шляхом зниження вартості свого людського ресурсу (робочої сили) і надання дешевих природних ресурсів⁸.

Особливістю сучасної міжнародної торгівлі є реалізація процесів спеціалізації та кооперації між ТНК. В основі цієї торгівлі лежать не разові комерційні операції, а довгострокові виробничі зв'язки на основі відповідних угод про співпрацю. Нееквівалентність обміну виявляється також у зв'язку з борговою залежністю «країн периферії», що виникає внаслідок надання останнім кредитів «країнами центру». Характерною рисою глобалізації є нерівномірність розподілу доходів між різними галузями економіки: певні галузі одержують переваги від зовнішньої торгівлі у вигляді припливу капіталу і кваліфікованої робочої сили, в той час як деякі інші галузі зазнають негативного впливу глобалізації, втрачаючи конкурентні переваги внаслідок відкритості ринку та мобільності висококваліфікованої робочої сили.

У зв'язку з глобалізацією ринку інтелектуальної продукції та розвитком міжнародної торгівлі у цій сфері, підвищується і роль ТНК у формуванні глобальної системи охорони інтелектуальної власності. Діяльність ТНК в умовах глобалізації має суперечливі наслідки як для «країн центру», так і для «країн периферії».

Зіткнення інтересів ТНК і національних країн трансформується у складний комплекс взаємовідносин ТНК та країн-реципієнтів. Цікаво, що останнім часом критика щодо діяльності ТНК з боку «країн периферії» децю послабилася, в той час як «країни центру» (з основним базуванням ТНК у них) висловлюють дедалі більше занепокоєння з приводу негативного впливу ТНК на національні інтереси. Зокрема, йдеться про можливість ТНК обирати, право якої країни застосовувати (шляхом вибору певної територіальної прив'язки своєї діяльності). Це стосується не тільки податкового законодавства, а й самих стандартів охорони інтелектуальної власності⁹.

Домінуючою тенденцією сьогодення є той факт, що ТНК і «країни центру» спільно чинять тиск на «країни периферії» з метою нав'язування на власних умовах глобального режиму охорони інтелектуальної власності. Необхідність встановлення високого рівня міжнародної охорони вони зазвичай аргументують тим, що досконала охорона є передумовою технологічного прогресу та підвищення світового рівня економіки. «Країни центру» наполягають на уніфікації системи охорони інтелектуальної власності, що означає приведення національних режимів охорони права інтелектуальної власності у відповідність до певних, часто занадто високих, стандартів. Це висувається в якості передумови міжнародного кредитування, інвестування інноваційної діяльності в країнах-імітаторах інновацій (т. зв. «країнах наздоганяючого розвитку»)¹⁰.

Глобалізація охорони інтелектуальної власності, що супроводжується підвищенням ступеня уніфікації правового поля, створює сприятливі умови для залучення більшої кількості учасників до спільних проектів з розробки нових технологій. Надійна охорона інтелектуальної власності забезпечує надходження фінансо-

вих ресурсів для здійснення інноваційних проектів, стимулює процес передачі технологій за межі національних кордонів. Крім цього, встановлення високого рівня охорони в одній країні-учасниці тягне за собою підвищення рівня охорони в інших країнах-учасниках, отже, на думку деяких дослідників, глобалізація режиму охорони інтелектуальної власності сприяє розвитку глобальної економіки в цілому¹¹. Втім, загроза глобалізації у сфері інтелектуальної власності для «країн периферії» пов'язана з вимогою щодо гармонізації їхніх національних режимів охорони із єдиними стандартами. Уніфікований режим охорони інтелектуальної власності, що характеризується надто високими для цих країн стандартами, створює монополію «країн центру» і ТНК на знання і технології, підвищуючи ціни на такі технології та обмежуючи конкурентоспроможність «країн периферії». Звісно, це не може негативно не позначитися на соціально-економічному розвитку останніх. У зв'язку з нееквівалентним характером обміну інформацією та технологіями зростає занепокоєння щодо істотного обмеження доступу значної кількості людства до знань і технологій.

Але існує й інша сторона проблеми нееквівалентного обміну. Адже, як правило, нові технології створюються в «країнах центру», в той час як «країни периферії» не здійснюють значного вкладу до світового «банку» технологічних знань. І коли країни – імітатори інновацій («периферійні») грають не за правилами, встановлюючи низький рівень охорони інтелектуальної власності, це дає змогу їм здобувати технології за дуже низькими цінами.

Опоненти концепції слабкої охорони права інтелектуальної власності стверджують, що лише високий рівень охорони може прискорити темпи інноваційної діяльності в «країнах периферії»¹². Однак аналіз життєвих реалій не дає можливості з ними погодитися. Так, наприклад, видавництва «країн периферії» стикаються з проблемами перекладу творів і одержання прав на опублікування книг. У 1960-х рр. у деяких країнах Африки та Азії розпочалися заперечення певних правових положень Бернської конвенції¹³ та західної концепції авторського права в цілому. Такі протистояння були зумовлені, передусім, неможливістю видавництва «країн периферії» здійснювати переклади творів на національні мови та придбавати ліцензії, ціни на які були занадто високими для цих країн. У 1971 р. Бернську конвенцію було доповнено Додатком, метою прийняття якого було розв'язання згаданої проблеми. Втім у деяких країнах вона продовжує існувати й дотепер у зв'язку із неоднозначним тлумаченням у Додатку терміна «країна, що розвивається».

Противники високого рівня глобальної охорони відстоюють необхідність створення диференційованої світової системи охорони інтелектуальної власності. Концепція диференційованого режиму охорони об'єктів права інтелектуальної власності відповідає Міжнародній угоді ГАТТ¹⁴ і полягає в застосуванні щодо «країн периферії» режиму охорони з певними винятками для забезпечення останніх адекватними умовами участі у світовій торгівлі.

У світі прийняття Угоди ТРІПС¹⁵ слід привернути увагу до такого аспекту охорони інтелектуальної власності, як охорона форм життя. Негативні наслідки уніфікації правового поля у цій сфері інтелектуальної власності позначились, передусім, на сільському господарстві та охороні прав на сорти рослин. У 1993 р. на етапі переговорів про прийняття Угоди ТРІПС палка дискусія виникла між представниками біотехнологічної галузі промисловості США, з одного боку, та спілками індійських фермерів, з другого. Останні протестували проти Угоди, аргументуючи свою позицію тим, що імплементація положень цього міжнародного документа обмежить їхні права зберігати, відтворювати і виводити нові види насіння¹⁶. Значних масштабів тоді набула кампанія проти «біопіратства», тобто несанкціонованого вилучення генетичних ресурсів і традиційних знань суспільства. На думку противників «біопіратства», саме американські корпорації є найбільшими «піратами» в біотехнологічній індустрії, оскільки вони дещо змінюють запозичені у суспільства винаходи біотехнологічної промисловості, одержують патенти на них, а потім здійснюють продаж продукції населенню за необґрунтовано високими цінами.

Дуже цікавим є розвиток соціокультурного та правового опору, який чиниться глобальній політиці «copyright». Контраверсійну й альтернативну концепцію під назвою «copyleft» започатковано засновником дослідницького Центру з питань Інтернету та суспільства (*Center for Internet and Society*), професором права Стенфордського університету Л. Лессігом у його праці «Вільна культура». Лоуренс Лессіг вважається одним з провідних сучасних ідеологів руху за свободну інформацію.

На думку Л. Лессіга та його послідовників, монополія «копірайту» негативно впливає на інтереси суспільства, а впровадження системи охорони інтелектуальної власності стало однією з причин того, що «технологічний прогрес перетворився зі шляху до свободи на шлях до рабства». Противники авторського права вважають, що «дії американських законотворців, спрямовані на охорону інтелектуальної власності, є неконституційними й фанатичними», і що «єдиним вільним простором, де закони авторського права поки що безсилі, залишається мережа Інтернет»¹⁷.

Регулювання питань, пов'язаних із інформаційним наповненням інтернет-простору та правовими аспектами його функціонування, – складне та делікатне завдання, оскільки необхідно досягти балансу між захистом інтелектуальних (майнових та особистих немайнових) прав окремих осіб (авторів, винахідників, новаторів тощо) та забезпеченням гарантованих інформаційних прав більшості (користувачів інтернет-ресурсів). При цьому різні країни неоднаково розв'язують проблему порушення права інтелектуальної власності при використанні інформаційних технологій¹⁸.

Досить неоднозначним уявляється питання про відповідальність провайдерів телекомунікаційних послуг у випадках, коли має місце порушення авторського права. Так, згідно із Законом України «Про телекомунікації», провайдери не несуть відповідальності за зміст інформації, яка передається їхніми мережами¹⁹.

Однак подібний підхід є неприйнятним у ряді інших країн. Наприклад, у шведському законі, що регламентує відповідальність власників щодо повідомлень (*Act on Responsibility for Electronic Bulletin Boards*), встановлюється їхній обов'язок видаляти повідомлення третіх осіб, якщо вони містять інформацію, поширення якої порушує норми цивільного або кримінального законодавства Швеції в частині авторського права²⁰. У Великій Британії діє *British Defamation Act*, який встановлює відповідальність британських інтернет-провайдерів за вірогідність інформації та легітимність її розміщення. Такий принцип відповідальності цілком корелює із чинною Конвенцією про авторське право²¹, окрім положення якої знайшли відображення в національному законодавстві України^{22, 23}.

На жаль, вимоги до обсягу статті змушують обмежитися викладеними матеріалами. Дещо підбиваючи підсумки, можна зазначити, що інтелектуальна власність є інститутом, який має забезпечувати суспільний розвиток. Тому певний рівень охорони інтелектуальної власності є необхідним для заохочення новаторів, для забезпечення власників правами на використання результатів їх інноваційної, творчої діяльності. Однак встановлення монополії на права інтелектуальної власності (шляхом впровадження занадто високих стандартів охорони) в перспективі може спричинити збідніння «банку знань» людства.

Проблема глобалізації у сфері інтелектуальної власності пов'язана із вимогою гармонізації національних режимів охорони інтелектуальної власності в напрямі уніфікації, проте сучасні тенденції формування системи охорони загрожують незбалансованістю такої системи із суспільними інтересами.

Очевидно, що головний внутрішній конфлікт глобальної системи охорони інтелектуальної власності полягає у встановленні монополії «країн центру» і ТНК на права інтелектуальної власності, які за своїм призначенням мають бути суспільними та служити інтересам людства.

Оптимальний режим охорони інтелектуальної власності, ймовірно, забезпечується таким рівнем охорони, що, з одного боку, ефективно виконує функцію запобігання і попередження порушень прав інтелектуальної власності та стимулює здійснення інноваційної діяльності, а з іншого – достатньою мірою надає суспільству вільний доступ до знань і технологій. У досягненні та збереженні цього балансу, мабуть, лежить ключ до розв'язання проблеми функціонування ефективної системи правової охорони інтелектуальної власності в умовах глобалізаційних процесів.

¹ Dorr R. Protecting Copyrights and Trademarks. – N. Y., 2006. – 192 p.

² Гоголь Б. М. Деякі проблемні питання цивільно-правового регулювання інформаційних відносин // Вісник господарського судочинства. – 2005. – № 2. – С. 199–203.

³ Наумов В. Б. Право и Интернет: очерки теории и практики. – М., 2002. – 432 с.

⁴ Потехіна В. О. Інтелектуальна власність: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 166.

⁵ Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

⁶ The Public Domain: Enclosing the Commons of the Mind / James Boyle. – Yale University Press, December 2008.

⁷ Берд К. Всеобщее достояние [Электронный ресурс] / Киви Берд // Компьютера online: виртуальный журнал. – 2008. – № 46. – Режим доступа: <http://offline.computerra.ru/2008/762/389588/>

⁸ Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы: учеб. пособие для студ. эконом. направлений и спец-тей / Владислав Леонидович Иноземцев. – М.: Логос, 2000. – С. 155.

⁹ Потехіна В. О. Вказана праця. – С. 68.

¹⁰ Шишков Ю. В. Догоняющее развитие в эпоху глобализации / Шишков Юрий Витальевич // Всероссийская академия внешней торговли. – М.: ВАВТ, 2006. – 240 с.

¹¹ Потехіна В. О. Інтелектуальна власність: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 69.

¹² Wallerstein I., Moge A., Schoen R. Global dimensions of intellectual property rights in science and technology. – National Research Council, NATIONAL ACADEMY PRESS, Washington, D.C., 1993. – P. 72.

¹³ Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький Акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р.: Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. – Наук.-практ. вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О. Д. Святоцького. – Т. 1: Право інтелектуальної власності. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 1999.

¹⁴ Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) від 15.04.1994 р. // Офіційний вісник України від 12.11.2010 р. – № 84. – Ст. 2989.

¹⁵ Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) від 15.04.1994 р. // Інтелектуальна власність – 1999. – № 5, 6, 7.

¹⁶ Sullivan P. Value-driven intellectual capital: How to convert intangible corporate assets into market value. – John Wiley & Sons Inc., 2000. – P. 203.

¹⁷ Лессиг Л. Свободная культура / Лоуренс Лессиг // Пер. с англ. О. Данилова; под ред. В. Ильина. – М.: Прагматика Культуры, 2007. – С. 39.

¹⁸ Наумов В. Б. Проблема ответственности информационных провайдеров / Право и Интернет: теория и практика // Материалы третьей Всероссийской конференции, 27–28 ноября 2000 г. – М., 2000. – С. 320–324.

¹⁹ Про телекомунікації: Закон України від 08.11.2003 р. № 1280-IV // ВВР України. – 2004. – № 12. – Ст. 155. – Стаття 40 Закону.

²⁰ Swedish Law on Responsibilities for Internet Information Providers // [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу: <http://people.dsv.su.se>

²¹ Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. (переглянута в Парижі 24 липня 1971 р.) // Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. – Наук.-практ. вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О. Д. Святоцького. – Т. 1: Право інтелект. власності. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 1999.

²² Про авторське право і суміжні права: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2627-III // ВВР України. – 2001. – № 43. – Ст. 214.

²³ Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР // ВВР України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.

Резюме

Статтю присвячено висвітленню суперечливих питань у функціонуванні системи охорони права інтелектуальної власності в Україні та світі на фоні глобалізаційних процесів.

Ключові слова: інтелектуальна власність, система охорони права інтелектуальної власності, глобалізація, баланс інтересів, нееквівалентний обмін, концепція «copyleft».

Резюме

Статья посвящается изучению противоречивых вопросов функционирования системы охраны права интеллектуальной собственности в Украине и мире на фоне глобализационных процессов.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, система охраны права интеллектуальной собственности, глобализация, баланс интересов, неэквивалентный обмен, концепция «copyleft».

Summary

The article is devoted to development and explication of contradictory questions in functioning of intellectual property protection system, considering globalization processes.

Key words: intellectual property, Intellectual Property Rights protection system, globalization, balance of interests, unequal exchange, 'copyleft' conception.

Отримано 10.03.2011

В. О. ВОЛОШИН

*Василь Олександрович Волошин, аспірант
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького
НАН України*

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ, ЗМІНИ ТА ПРИПИНЕННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Пріоритетними питаннями розвитку цивільно-правового обороту об'єктів промислової власності, як і будь-яких об'єктів цивільних правовідносин, є питання виникнення, зміни і припинення договірних відносин. Природою договірних форм регулювання суспільних відносин є історичні й економічні фактори. Договірні форми застосовувалися державою від початку її виникнення й аж дотепер з тенденцією зростання інтенсивності такого використання. Економічно вигідніше застосовувати договірні форми, ніж витратитися на примусові заходи досягнення тих самих матеріальних чи процесуальних результатів. Договірні форми мають широке застосування в різних сферах життя. Держава використовує договірні форми як усередині країни, так і в міжнародних відносинах. Договірні форми мають різне значення в діяльності держави: врегулювання й стабілізація відносин усередині країни та у відносинах з іншими державами; результат або процес вирішення конфліктів, захист прав та інтересів самої держави й інших суб'єктів¹.

Ключовою проблемою недосконалості правового регулювання обігу об'єктів промислової власності є відсутність теоретично обґрунтованої концепції розвитку спеціальної системи правового забезпечення об'єктів промислової власності. Така концепція повинна стати основою побудови нової національної системи державного регулювання суспільних відносин у сфері створення, використання та захисту об'єктів промислової власності. У продовження зазначеної думки, недоліками розвитку системи об'єктів промислової власності, на нашу думку, є не лише недоліки правового забезпечення зазначеної сфери, а й недоліки договірного порядку регулювання відносин у сфері цивільно-правового обігу об'єктів промислової власності.

В умовах безперервного зростання глобальної конкуренції на ринках товарів і послуг, динамізм, масштаб і стійкість інноваційних процесів у всіх секторах господарювання стають вирішальними чинниками забезпечення конкурентоспроможності економіки будь-якої країни, оскільки лише на основі інновацій можна забезпечити стійке економічне зростання, підвищити рівень життя населення, гарантувати оборонну, технологічну та економічну безпеку. Сьогодні немає альтернативи інноваційному шляху розвитку, якщо ми претендуємо на звання економічно розвиненої держави². Тому справедливо зазначити, що принциповою умовою створення сприятливого «клімату» для розвитку системи промислової власності є забезпечення вільних